

Forslag til tiltak for forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme i universitets- og høyskolesektoren

*«Det hviler et ansvar på hver enkelt av oss
i forebyggingen av radikalisering og voldelig ekstremisme»
- statsminister Erna Solberg*

1. Bakgrunn om Beredskapsrådet

Beredskapsrådet er etablert for å styrke arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap (SoB) i et bredt lag av kunnskapssektoren. Rådet ble etablert av Kunnskapsdepartementet (KD) januar 2017 og består av 14 medlemmer fra høyere offentlige og private utdanningsinstitusjoner, folkehøgskolene, fagskoler, studentorganisasjoner og -samskipnader samt Utdanningsdirektoratet (Udir).

Siktemålet er at statlige og private institusjoner opparbeider seg kunnskap om SoB-feltet slik at de kan arbeide systematisk og godt med dette. Aktuelle tema er forebyggende arbeid, risiko- og sårbarhetsanalyser, beredskapsplaner, kriseorganisering og -håndtering, øvelser, informasjonssikkerhet samt andre temaer med grenseflater mot samfunnssikkerhet og beredskap.

Forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme blant studenter i UH-sektoren skal gis særlig prioritet, og dette dokumentet inngår som en sentral del av dette arbeidet. Temaet har vært gjenstand for inngående diskusjoner i Beredskapsrådet og i sekretariatet ved UiS, og tiltakslista har vært på høring i kunnskapssektoren.

2. Faglig fundament og verdigrunnlag

Til grunn for innholdet i dette dokumentet ligger en rekke lover, offisielle styringsdokument, handlingsplaner og retningslinjer, nasjonal og internasjonal forskningslitteratur, medieoppslag og kronikker samt foredrag og presentasjoner ved ulike relevante konferanser (se kildeliste).

Dokumentet bygger på prinsippene om akademisk frihet og verdigrunnlaget høyere utdanning er tuftet på, noe som studenter og ansatte må ha et bevisst forhold til. Akademisk frihet innebærer at forskere og studenter fritt kan undersøke ethvert fagfelt og gi uttrykk for sine faglige synspunkter. Akademisk frihet innebærer således at forskere skal kunne formidle idéer eller fakta, også slike som er ubehagelige for myndighetene eller politiske/religiøse grupperinger.

3. Sentrale begreper og definisjoner

Begrepene «radikalisering» og «voldelig ekstremisme» er vanskelige å definere presist, og fagfolk strides om det faktiske innholdet. Fra gammelt av er det å være radikal en dyd, særlig i akademiske kretser. Radikal fra latin (radix) betyr «rot» eller «grunnleggende». Å være radikal kan etymologisk sies å handle om å gå til roten av et problem for å kunne gjøre en grunnleggende endring. Begrepet innebærer opprinnelig ikke et bud om terror eller vold.

Regjeringen beskriver i den nasjonale veilederen fra 2015 radikalisering som «*en prosess der en person eller gruppe i økende grad aksepterer bruk av vold som virkemiddel for å nå politiske, ideologiske eller religiøse mål, og hvor voldelig ekstremisme kan bli en følge*» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2015:13). PST og flere andre aktører i Norge benytter noenlunde tilsvarende definisjon av radikalisering. I dette dokumentet legges Regjeringens definisjon på radikalisering til grunn.

Når man snakker om uønskede hendelser knyttet til radikalisering er det viktig å påpeke at det uønskede i denne sammenheng er det å oppfordre til eller utøve vold, og ikke at studenter og ansatte har radikale og/eller ekstreme meninger. Et viktig prinsipp er at ytringsfriheten gjelder fullt ut, men begrenset av hatretorikk og oppfordringer til ulovlige handlinger, så som framsetting av trusler, ærekrenkelser, privatlivskrenkelser, trakassering og grovt pornografiske, diskriminerende og hatefulle utsagn. Det som er straffbart i samfunnet som sådan, er det også i UH-sektoren.

Voldelig ekstremisme er i denne konteksten forstått som aktiviteten til personer og grupperinger som er villig til å bruke vold for å nå sine politiske, ideologiske eller religiøse mål. Med ekstremisme menes her at man a) kun aksepterer egne meninger og b) mener det er legitimt å ty til vold for å få gjennomslag for sine meninger (politiske mål). Det er også verd å påpeke at «ekstremisme» er et relasjonelt begrep, noe er ekstremt i forhold til noe annet. Hva som er ekstremt – og hvilket omfang det ekstreme har – vil variere over tid, geografiske avstander og kulturelle skiller.

Begrepet «forebyggende» kan enkelt defineres som *arbeid for å forhindre at en uønsket hendelse finner sted*. UH-sektoren er en naturlig arena for å promotere demokratiske verdier og debattere viktige samfunnsutfordringer. Akademia skal vise høy toleranse for ytterpunkter og radikale meninger, være en inkluderende arena som ivaretar et mangfold av studenter med ulike kulturelle, ideologiske og religiøse bakgrunner og synspunkter, samt verne om og dyrke fram ytrings- og organisasjonsfrihet. Også det EU-finansierte Radicalisation Awareness Network (RAN) utpeker kunnskapssektoren som et sentralt samfunnsområde med en unik mulighet til å bidra i arbeidet med å forebygge radikalisering og voldelig ekstremisme.

«Utenforskap» er et uttrykk som i dagligtale brukes om mangelfull sosial tilhørighet til storsamfunnet. Uttrykket beskriver en situasjon der enkeltmennesker eller grupper av mennesker ikke føler seg inkludert i samfunnet, på grunn av mobbing, marginalisering eller mangelfull språklig eller kulturell tilknytning.

4. Politisk grunnlag

Ansvar for å forebygge radikalisering og voldelig ekstremisme er i dag et felles samfunnsansvar. Forebyggingsansvaret inkluderer dermed også kunnskapssektoren. Det fins ingen raske løsninger på utfordringen. Radikalisering og voldelig ekstremisme er resultat av sammensatte og komplekse prosesser som pågår over tid, som har mange årsaker og mange forgreininger. Som daværende kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen påpekte i åpningstalen på Beredskapsrådets konferanse om dette temaet i Stavanger 5.januar 2018:

«Radikalisering og ekstremisme er ikke noe universiteter og høyskoler kan løse på egenhånd. Dette er store samfunnsutfordringer. Det er ikke mange "skarpe eller spisse" tiltak vi snakker om fra vår side – det hører til hos politiet. Jeg mener heller ikke det er ønskelig at det skal utvikle seg en kontroll- og overvåkingskultur ved universitet- og høyskoler. Det kan til og med virke mot sin hensikt. Men vi må følge med på hva som skjer på campus. Det betyr først og fremst å jobbe forebyggende.»

5. UH-sektorens ansvar

UH-sektorens selvstendige ansvar framgår av ulike styringsdokumenter og retningslinjer som ligger til grunn for dette dokumentet. I DSBs nye «Veileder til forskrift om kommunal beredskapsplikt» (2018) er det framhevet side 16: *«Videregående skoler, høyskoler og universitet mv. har ansvar for sikkerhet og beredskap for egne ansatte og elever/studententer.»*

I tillegg framkommer det i «Instruks for departementenes arbeid med samfunnssikkerhet» kapittel 4 punkt 3 som krav at hvert departement *«iverksetter nødvendige kompensierende tiltak som reduserer sannsynligheten for – og konsekvensene av – uønskede hendelser i egen sektor».*

Ansvar for beredskap, forebygging og varsling er altså formelt påpekt, men må ikke ses isolert. Norske kommuner har plikt til å ivareta befolkningens sikkerhet og trygghet, jf. sivilbeskyttelsesloven og forskrift om kommunal beredskapsplikt, og dette inkluderer også tilsatte og studenter i akademisk sektor i den enkelte kommune. Igjen ser man hvordan forebyggende arbeid er en sammensatt oppgave som fordrer samarbeid mellom institusjoner, myndigheter, organisasjoner og andre aktører gjennomgående i hele samfunnet.

I følge Straffelovens paragraf 139 har alle en plikt til å avverge nærmere angitte straffbare handlinger. Avvergingsplikten inntreffer når man holder det for sikkert eller mest sannsynlig at den aktuelle straffbare handlingen vil bli eller er begått. I slike tilfeller opphever avvergingsplikten en eventuell taushetsplikt. Det er også straffbart å medvirke til brudd på avvergeplikten, for eksempel ved å overtale noen til ikke å melde fra til politiet. Denne avvergingsplikten gjelder også i UH-sektoren, men samtidig skal studenter og ansattes yrings- og rettssikkerhet ivaretas fullt ut.

6. Trusselbilde

Det tilligger myndigheter som Politiets sikkerhetstjeneste (PST) å gi offisielle trusselvurderinger, som også gjelder UH-sektoren.

7. Forebygging på ulike nivå

Forebygging foregår på ulike nivå og i ulike faser. En vanlig kategorisering er å skille mellom primær, sekundær og tertiær forebygging. Alle tre tilnærmingene kan gjelde UH-sektoren, alt etter hvilke perspektiver og tidshorisonter man har.

- **Primærforebygging** (generell forebygging) handler om å motvirke radikalisering og voldelig ekstremisme i befolkningen i allmennpreventiv forstand, med andre ord før problemet har oppstått.
- **Sekundærforebygging** (selektiv forebygging) er tiltak mot personer som befinner seg i faresonen for å bli radikalisert, eller som viser tegn til å være på et tidlig stadium i en radikaliseringsprosess, med andre ord når problemet kan eller er i ferd med å oppstå.

- **Tertiærforebygging** (indikativ forebygging) omhandler tiltak mot åpenbart radikalisererte personer, som eksempelvis åpenlyst forfekter ekstremistiske synspunkter.

UH-sektorens fremste oppgave er kunnskapsfremming og akademisk og demokratisk dannelse. Studenter ved norske universiteter og høyskoler er myndige personer, og tiltakene bør derfor skille seg fra andre utdannelsesnivå. Det er viktig at tiltakene står i forhold til den trusselen radikaliserings er. Så langt har Norge i høy grad vært forskånet fra å være en arena for radikaliserings slik man har sett i enkelte andre land. Trusselbilder endrer seg imidlertid over tid, og det er viktig at de tiltakene som blir foreslått kan stå seg over tid og i møte med ulike typer trusler.

Uansett hvor mange tiltak man iverksetter og hvor grundig forebyggingsarbeidet er, må man til syvende og sist også akseptere at det er umulig å redusere all risiko. Vi må leve med vissheten om at et åpent og fritt samfunn også kan være et sårbart samfunn. Sikkerhet og frihet er to grunnleggende verdier som settes høyt av de fleste mennesker. Problemet er at disse to verdiene ikke kan realiseres fullt ut samtidig.

8. Mål- og tiltaksliste

Innledningsvis nevnes målsettinger som de påfølgende tiltakene kan bidra til å oppfylle. Mål og tiltak er delt i tre hovedkategorier – **meningsbrytning/tillitsbygging og etisk bevisstgjøring, studentvelferd og læringsmiljø** samt **sikkerhetsrettede tiltak** – med flere punkter under hver av disse. De aller fleste kvalifiserer seg som forebyggende, mens enkelte kan sies å være i grenselandet mot «håndterende», altså tiltak man setter inn som tertiærforebygging eller for å unngå akutt hendelser.

Tiltakslisten bør der det er mulig inngå som en del av eksisterende strukturer og funksjoner, og inkluderes i arbeidet for å styrke det generelle læringsmiljøet. Et godt, inkluderende læringsmiljø fremmer ikke bare studentenes læring, det legger også grunnlaget for at de kan bli trygge, kreative og kritisk tenkende individer. Dette inngår også i den overordnede målsettingen om å dyrke akademisk frihet.

I. Meningsbrytning, tillitsbygging og etisk bevisstgjøring

Mål: Universiteter og høyskoler skal stimulere til enda mer debatt og fri meningsutveksling, både internt på campus og ut mot samfunnet. Her defineres meningsbrytning som en verdi i seg selv, som et ledd i å motvirke polariseringen i samfunnet. Hensikten vil blant annet være å sørge for at enkeltpersoners og minoriteters stemme blir sett og hørt, ikke bare de som roper høyest eller har flertallet med seg. Norske studenter og vitenskapelige ansatte har rett til å uttrykke meninger ideer, utvikle forskning og prosjekter uten å måtte frykte sensur eller sanksjoner.

Gjennom bevisstgjøring av verdier og etisk refleksjon er det et mål å utvikle universelle demokratiske og akademiske verdier som ytringsfrihet, organisasjonsfrihet, religionsfrihet, transparens, respekt, dialog, kritisk sans, selvstendighet og uavhengighet, forskningsfrihet og nettvett.

Tiltak:

- a. Oppfordre og inspirere egne lærerkrefter til å stimulere den frie debatten og bringe nye synspunkter til torgs, og invitere gjesteforelesere som kan bidra til samme formål.
- b. Arrangere flere arenaer for meningsutveksling, type akademiske «speakers corner», som kan få frem både stemmer og motstemmer.
- c. Studenter og ansatte oppfordres til å større grad å delta i den offentlige samfunnsdebatten.
- d. Lær hverandre bedre å kjenne: Gi rom for diskusjon og personlige synspunkt i forelesningssalen, kollokvier, gruppearbeid eller i veiledningssituasjoner. Inviter studentene og de ansatte til å se og lytte til hverandre, og la dem forstå at forelesere, veiledere, administrativt ansatte og

medstudenter er personer de både kan stole på og opponere mot. Tillit er sentralt i disse prosessene.

- e. Samarbeid og erfaringsutveksling: Legge til rette for at UH-sektoren lærer av og samarbeider med andre offentlige og private samfunnsaktører som har erfaring med tilsvarende forebyggingsarbeid, så som grunnskolen, politi eller ulike trossamfunn. For at samarbeidet skal lykkes er det viktig å dele forskningsbasert kunnskap og praktisk erfaring, også fra utlandet. Scholars at Risk/Students at Risk og Magna Charta Observatory er organisasjoner som mange UH-institusjoner er medlem av, og som har gode faglige undervisningsopplegg for å jobbe med verdier og utøvelsen av disse.
- f. Det er viktig å klargjøre hvilke arrangementer og aktiviteter som ikke bør tillates på campus, og hvem som har ansvar for å gi råd om dette. Både institusjonsledelse, samskipnader og studentforeninger må være bevisst på hvilke organisasjoner som bruker campus. Her er det viktig å kombinere stor takhøyde for organisasjonsfrihet og debatt med et bevisst blikk på hva de ulike organisasjonene og foredragsholderne står for og hvordan de jobber, samt hva som er lovlig. Det anbefales å benytte spesifikke retningslinjer samt egenerklæring for arrangementer i institusjonens lokaler eller på campus generelt.

II. Studentvelferd og læringsmiljø

Det er universitetene og høyskolene som har ansvar for studentenes læringsmiljø. De er som regel tilknyttet en studentsamskipnad, som i samarbeid med lærestedene skal ta seg av studentenes velferdsbehov.

Mål: Det er et overordnet mål å styrke inkluderende arbeid som dyrker fram og ivaretar godt læringsmiljø og god studentvelferd. Det er særlig viktig å sette fokus på studenters psykiske helse og opplevelse av ensomhet og utenforskap, særlig i starten av utdanningsløpet, det vil si første eller andre semester. I dette ligger en økt satsing på samskipnader og studentorganisasjoners allerede etablerte virkemidler og verktøy som motvirker alenegang og promoterer inkludering og integrering. Også her fins det internasjonal støtte i RANs rapport: «*Awareness of the risk of recruitment and exploitation of vulnerable students by extremists is best integrated into existing student welfare capacities.*» Denne typen tiltak vil gagne alle studenter, men kan også ha en positiv effekt for å forhindre radikaliserings. Samtidig er det viktig at slike tiltak ikke fremstår som stigmatiserende, da dette kan virke mot sin hensikt. Særlig oppfordres det til å iverksette tiltak som styrker fellesskapsfølelsen, motvirker diskriminering og ivaretar mangfoldet av studenter.

Tiltak:

- a. Styrke tilbudet om psykolog- og rådgivingshjelp. Prester eller andre religiøse rådgivere som er vant til å ta imot troende fra alle religioner, spiller også en viktig rolle i studentvelferden.
- b. Gi målrettet støtte til studentorganisasjoner og støtteordninger som har inkludering, tillitsbygging og sosiale fellesskap som formål. Dette inkluderer sosiale samlinger som favner flest mulig, uavhengig av religion, livssyn med mer. Dette kan bety økte økonomiske bidrag og overføringer lokalt og nasjonalt.
- c. Gi tilstrekkelig faglig, juridisk og praktisk opplæring og støtte til tillitsvalgte studenter og studentforeninger i arbeidet med studentvelferd og sosial inkludering.
- d. Forsterke faglig tilbakemelding og veiledning, noe det er dokumentert at studentene ønsker mer av. Faglig oppfølging av enkeltstudenter eller studentgrupper kan ha en forebyggende effekt.

- e. Iverksette tiltak for å begrense omfanget av digital vold som skyldes eller forårsaker radikaliserings og voldelig ekstremisme. Stikkord kan være opplæring i nettvett samt lover og regler som gjelder for ytringer på sosiale medier, diskusjonsforum og apper. Offisielle kilder er nettvett.no, dembra.no, dubestemmer.no, slettmeg.no og sikresiden.no. Se også punkt III c samt mer info på beredskapsradet.no i tillegg til referanselista nedenfor.

III. Sikkerhetsrettede tiltak

Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme er et lederansvar. Relevante aktører må involveres i forebyggingsarbeidet. Et viktig moment her er risikoforståelse og risikoerkjennelse. Økt involvering vil bidra til bedre analyse av og vurdering av risiko.

Mål: Relevante aktører involveres i forebyggingsarbeidet, som igjen medfører økt risikoforståelse og risikoerkjennelse. Hensikten er å skape eierskap til forebygging og beredskapsarbeid.

Tiltak:

- a. Systematiske ROS-analyser: Virksomheten skal jevnlig utarbeide og oppdatere risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS) som grunnlag for å kartlegge hvilke tiltak som er aktuelle for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme. De som gjennomfører ROS-analyser må ha relevant og oppdatert tilgang til kunnskap om fremvekst av radikaliserings og voldelige ekstremisme.
- b. Infrastruktur: Ved om- og nybygging, lokalisering og relokalisering er det viktig med forutgående ROS-analyser og en arkitektonisk utforming som stimulerer til et åpent, transparent og sosialt inkluderende arbeidsmiljø for studenter og ansatte, samtidig som behov for sikringstiltak identifisert i analysen ivaretas.
- c. Håndtering av bekymring: Hvis man er bekymret for potensielle radikaliserings- og ekstremiseringsprosesser hos enkeltpersoner eller i grupperinger, bør det være mulig å rådføre seg med fagfolk, ansatte, tillitsvalgte eller andre personer man har tillit til. I denne sammenhengen bør institusjonene opparbeide seg kunnskap om radikaliserings- og ekstremiseringsprosesser for å understøtte en felles ansvarlighetskultur. Kilde til bekymring kan være utsagn i offentligheten, i publikasjoner, i undervisningsrom, på sosiale medier mm. Tegn som kan gi grunn til bekymring fins det mer informasjon om under punkt 9.
- d. Kontaktpunkt: Etablere en egen knapp eller fane på sikresiden.no hvor råd og retningslinjer for hvordan man skal håndtere en bekymring eller usikkerhet er beskrevet. Teksten på sikresiden.no utarbeides sammen med PST og vitenskapelige og faglige ressurser i sektoren. Det kan være aktuelt å opprette kontaktpunkt for eksempel hos politi eller PST – der bekymringer kan kommuniseres, også anonymt. Hensikten med kontaktpunktet er mer langsiktig forebygging og ikke håndtering av akutte hendelser, som allerede er beskrevet på sikresiden.no.
- e. Vurdere mulig voldsrisiko mot studentforeninger som tilhører politiske eller religiøse grupperinger. Risikoen for at en norsk studentforening vil bli angrepet er sannsynligvis lav, men risikoen bør inkluderes i overordnede trusselvurderinger. Enkelte studenter og ansatte kan dessuten være gjenstand for overvåking fra etterretning.

Denne tiltakslisten må jevnlig revurderes og revideres på bakgrunn av endringer i trusselsituasjonen og samfunnet generelt. Like viktig er det å innse at man aldri kan fjerne risikoen for radikaliserings og voldelig ekstremisme, men man kan jobbe for å erkjenne utfordringen og redusere risikoen for at slike fenomener vokser.

9. Relevante dokumenter og lenker, et utvalg

- **Kunnskapsdept 2016:** «Styringsdokument for arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap i kunnskapssektoren»
- **Justis- og beredskapsdept 2014:** «Handlingsplan for radikaliserings og voldelig ekstremisme»
- **Justis- og beredskapsdept 2015:** «Nasjonal veileder for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme»
- **NIBR, HiOA, KS, Justis- og beredskapsdept 2016:** «Forebygging av voldelig ekstremisme - kommunenes rolle»
- **Utdanningsdirektoratet og Politidirektoratet 2015:** «Alvorlige hendelser i barnehager og utdanningsinstitusjoner - veiledning i beredskapsplanlegging.»
- **Kunnskapsdepartementet 2015:** «Risiko- og sårbarhetsanalyse av kunnskapssektoren.»
- **Regjeringens nettside om radikaliserings, løpende oppdatert:**
<https://www.regjeringen.no/no/sub/radikaliserings/id2001759/>
 - Om mulige tegn til bekymring:
<https://www.regjeringen.no/no/sub/radikaliserings/bekymret/Mulige-bekymringstegn/id762528/>
 - Om begreper, ord og uttrykk i arbeidet mot radikaliserings og ekstremisme:
<https://www.regjeringen.no/no/sub/radikaliserings/veileder/begreper-ord-og-uttrykk/id2398413/>
 - Se også nettsiden til det danske Nationalt Center for Forebyggelse af Ekstremisme:
<https://www.stopekstremisme.dk/er-du-bekymret/hvilke-tegn-skal-du-vaere-opmaerksom-pa>
- **PST 2018:** «Trusselvurdering 2018»
- **PST, NSM & Politidirektoratet 2015:** «Terrorsikring. En veiledning i sikrings- og beredskapstiltak mot tilsiktede uønskede handlinger»
- **Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM)** er Norges ekspertorgan for informasjons- og objektsikkerhet, og det nasjonale fagmiljøet for IKT-sikkerhet. Direktoratet er nasjonal varslings- og koordineringsinstans for alvorlige dataangrep og andre IKT-sikkerhetshendelser, www.nsm.no.
- **Offisiell kriseinfo Norge:** [Kriseinfo.no](http://www.kriseinfo.no) er en nettportal som formidler viktig informasjon fra myndighetene til befolkningen før, under og etter kriser. Den tilsvarende svenske portalen heter Krisinformation.
- **Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB)** fører oversikt over risiko og sårbarhet i samfunnet. DSB er underlagt Justis- og beredskapsdepartementet og skal være en pådriver i arbeidet med å forebygge ulykker, kriser og andre uønskede hendelser, samt bidra til god beredskap og effektiv ulykkes- og krisehåndtering. DSBs blogg for hverdagsikkerhet er www.sikkerhverdag.no
- **Isaksen, T., R. 2018: Beredskapskonferansen.** Kunnskapsministerens tale fra Beredskapskonferansen.
<http://www.uis.no/getfile.php/13405289/SEROS/Beredskapsrådet/Kunnskapsministerens%20tale%20til%20BR-konferanse%205.1.18.pdf>
 - **Beredskapskonferansen 2018, øvrige foredragsholdere:** Mona Wille, Kai Steffen Østensen, Charlotte Søyland, Sissel H. Jore, Anne Birgitta Nilsen, Ingrid Lund, Tore Bjørge med flere. Lenke til foredrag: <https://www.uis.no/samfunn-og-samarbeid/konferanser-og-moteplasser/konferanser/beredskapsradets-konferanse-2018/foredrag/>
- **PST, NSM, Politiet og Næringslivets Sikkerhetsråd:** «Sikkerhet ved ansettelsesforhold – før, under og ved avvikling,
https://nsm.stat.no/globalassets/dokumenter/veiledninger/sikkerhet_ved_ansettelsesforhold_endelig.pdf

- **Radikalisering.no** er en nettside for deg som ønsker hjelp, råd eller kunnskap om radikalisering og voldelig ekstremisme.
- **RVTS** er en kunnskapsportal om radikalisering og voldelig ekstremisme – prosesser inn og veier ut - og er et resultat av regjeringens handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme.
- **Oslo Politidistrikt, Oslo kommune:** «HANDLINGSPLAN 2018-2021 mot hatkriminalitet og voldelig ekstremisme i Oslo, Salto - sammen lager vi et trygt Oslo», <https://www.oslo.kommune.no/politikk-og-administrasjon/prosjekter/salto-sammen-lager-vi-et-trygt-oslo/#gref>
- **Forsvarets Forskningsinstitutt 2018:** «Radikalisering – en studie av mobilisering, forebygging og rehabilitering» - Viten, forskningsfaglig rapport nr 1. 2018, <https://www.ffi.no/no/Rapporter/18-01591.pdf>
- **Rådet for samfunnsikkerhet og beredskap i kunnskapssektoren**, www.beredskapsradet.no. På Beredskapsrådets nettsted fins det lenker til fag- og forskningslitteratur samt andre relevante kilder.
- www.sikresiden.no er resultatet av et bredt anlagt samarbeid mellom mange relevante aktører i UH-sektoren. Her gis det forebyggende opplæring og råd om hva du skal gjøre ved grunn til bekymring, i forebyggende arbeid og i en krisesituasjon. Nettstedet er mobiltilpasset og spesielt rettet mot ansatte og studenter ved universiteter og høyskoler.
- **PolitiHøgskolen, HL-senteret, C-Rex** - Senter for ekstremismeforskning, UiO: «Høyreekstremisme i Norge Utviklingstrekk, konspirasjonsteorier og forebyggingsstrategier»
- **Bergen kommune, Hordaland Fylkeskommune:** «Veileder forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme»
- **Universitets- og høyskolerådets** arbeidsgruppe mot mobbing og trakassering i UH-sektoren: <https://uhrmot.no/>
- **Dembra**, et tilbud om kompetanseheving for skoler for forebygging av antisemittisme, rasisme og udemokratiske holdninger: <http://dembra.no/>
- **Dubestemmer.no** er en nettressurs om personvern, nettvett og digital dømmekraft. Her finner du blant annet filmer, fagtekster og diskusjonsoppgaver.
- **Slettmeget.no** er en gratis råd- og veiledningstjeneste for deg som føler deg krenket på nett.
- **Scholars at Risk**, et nettverk av akademiske institusjoner som arbeider for å forsvare og støtte grunnleggende prinsipper som akademisk frihet og akademisk menneskerettigheter over hele verden: <https://www.scholarsatrisk.org>
- **Students at Risk**, et program som gir forfulgte studenter mulighet til å fullføre utdanningen sin i andre land, <https://www.studentsatrisk.no/>.
- **Magna Charta Observatory (MCO)** er en stiftelse opprettet av EUA (The European University Association) som fremmer, beskytter og styrker sentrale universitetsverdier som akademisk frihet og institusjonell autonomi, <http://www.magna-charta.org/>.
- **Radicalisation Awareness Network:** https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network_en
- **Nederlandsk e-læringsprogram** i seks moduler som ledd i forebyggende arbeid: <https://integraalveilig-ho.nl/instrument/e-learning-alarmed-behaviour/>
- **Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging**, <http://kriminalitetsforebygging.no/?s=%22%22radikalisering>
- **Forskergruppen Profesjonskunnskap om ekstremisme og radikalisering ved OsloMet** – storbyuniversitetet legger ut informasjon om aktuell litteratur og arrangementer om ekstremisme og radikalisering på <https://www.facebook.com/ekstremisme/>. OsloMet tilbyr et kurs «Kunnskap om ekstremisme og radikalisering» som er rettet mot profesjonsutøvere som møter ungdom i førstelinjetjenesten: <http://www.hioa.no/Studier-og-kurs/LU/Evu/Kunnskap-om-ekstremisme-og-radikalisering>